



Kopiëren van bladmuziek

Voor het kopiëren van bladmuziek heb je in principe toestemming nodig van de rechthebbende(n). Of dit nu is omdat je een partituur wilt fotokopiëren zodat leden van de muziekvereniging er aantekeningen op kunnen maken, omdat je een gedeelte van de bladmuziek wilt publiceren in een programmaboekje, of bijvoorbeeld omdat je een afbeelding van notenschrift op je website wilt plaatsen.

De basisregel is dat de Auteurswet aan de auteursrechthebbende het alleenrecht geeft om zijn of haar (muziek)werk openbaar te maken (openbaarmakingsrechten) en te verveelvoudigen (reproductierechten). Als je een kopie wilt maken is dit een vorm van verveelvoudigen, waarvoor toestemming nodig is van de rechthebbende(n). Deze toestemming kan over het algemeen worden verkregen tegen betaling van een licentievergoeding. Dat geldt zowel voor het maken van een kopie van papier naar papier als voor het maken van een digitale kopie. De Auteurswet kent wel een uitzondering met betrekking tot het maken van een kopie voor eigen gebruik of studie (van een natuurlijke persoon zonder commercieel oogmerk), maar ten aanzien van muziekboeken, partituren of de partijen van een muziekwerk geldt dat voor eigen gebruik alleen een klein gedeelte gekopieerd mag worden (tenzij er naar redelijkerwijs mag worden aangenomen geen nieuwe exemplaren tegen betaling ter beschikking zullen worden gesteld). Als je een partituur of een hele stem wilt kopiëren gaat deze uitzondering doorgaans dus niet op.

Stel je wilt kopieën maken van een partituur zodat de leden van jouw muziekvereniging, koor of orkest daar aantekeningen op kunnen maken. Dan is het belangrijk om je te realiseren wie de auteursrechthebbenden zijn en of de bladmuziek die je wilt gebruiken nog auteursrechtelijk beschermd is.

Wie is de rechthebbende?

Bij bladmuziek (muzieknotaties en/of liedteksten) zullen in ieder geval de componist en de tekstdichter auteursrechten hebben. Dit ligt voor de hand. Maar vaak zullen er nog andere rechthebbenden zijn. Zo zal bij een arrangement ook de arrangeur over auteursrechten beschikken en is een bepaalde uitgave (editie) van een compositie meestal ook beschermd. Wanneer een uitgeverij muziek uitgeeft in drukwerk, is er immers sprake van een vorm van bewerken waardoor de uitgave voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking komt.

Duur van het auteursrecht

Vervolgens moet worden nagegaan of het auteursrecht nog van kracht is of dat het al verlopen is. De hoofdregel is dat het auteursrecht 70 jaar na de dood van de auteur (of 70 jaar na eerste publicatie als de auteur een rechtspersoon is) komt te vervallen. Daarna kun je het werk in principe zonder problemen gebruiken. Bij meerdere auteurs (bijv. tekstschrijver, componist en arrangeur) geldt het tijdstip van overlijden van de langstlevende. Bovendien gaat bij een nieuwe uitgave van een compositie een nieuwe termijn van 70 jaar in. Dat wil zeggen dat een nieuwe uitgave van een compositie, die bijvoorbeeld 100 jaar na de dood van een componist wordt uitgegeven, nog 70 jaar beschermd is en dus niet zonder toestemming van de muziekuitgever gekopieerd en verspreid mag worden.

Toestemming verkrijgen

Hoewel er meestal meerdere auteursrechthebbers zijn die in theorie allemaal apart benaderd zouden moeten worden, kun je in de praktijk vaak toestemming verkrijgen via Stichting FEMU (Federatie Muziek Auteurs en Uitgevers). In veel gevallen hebben de oorspronkelijke auteurs (de componist/tekstdichter) namelijk contractueel aan hun muziekuitgever het recht gegeven om hun grafische reproductierechten (gedeeltelijk) uit te oefenen. Een groot aantal van deze muziekuitgevers hebben zich op hun beurt middels de NMUV (Nederlandse Muziek Uitgevers Vereniging) of de VMN (Vereniging van Muziekhandelaren en -uitgevers Nederland) aangesloten bij FEMU. FEMU is een initiatief van de laatst genoemde brancheorganisaties en zij oefent sinds 2016 een deel van de grafische reproductierechten uit van bij haar aangesloten muziekuitgevers zoals voorheen werd gedaan door achtereenvolgens Musicopy en Stemra. Op de website van FEMU is een lijst met alle deelnemende uitgeverijen te raadplegen. Zijn de rechten op de bladmuziek die je wilt kopiëren niet in handen van een van de deelnemende uitgeverijen dan dien je rechtstreeks contact op te nemen met de betreffende rechthebbenden zelf.

FEMU kan toestemming geven voor verschillende auteursrechtelijk relevante handelingen en biedt diverse licentieregelingen aan o.a. voor additioneel kopiëren, voor songteksten op internet, voor evenementen, voor muziekscholen en voor gebruik op televisie.

Voor muziekverenigingen, koren en orkesten is de Regeling Additioneel Kopiëren Bladmuziek het meest relevant. Als je kopieën van bladmuziek wilt maken voor leden van jouw vereniging om aantekeningen te maken, kun je gebruik maken van deze doorlopende licentie. Dat werkt als volgt. Jouw muziekvereniging, koor of orkest koopt voor ieder lid een origineel exemplaar van bladmuziek. Vervolgens schaf je bij FEMU een licentie aan voor alle leden. Je mag dan bladmuziek kopiëren voor de volgende doeleinden:

- voor een enkel, later bijgekomen lid;
- om aantekeningen op te maken;
- om beschadigde of zoekgeraakte bladmuziek te vervangen;
- om de originele partij bladmuziek te vergroten of te verkleinen.

Maar let op: er zitten wel wat beperkingen aan deze regeling. Zo geldt de licentie uitsluitend voor het kopiëren van originele partituren die de vereniging voor haar leden heeft gekocht. Er moet dus eerst voor ieder lid een originele partituur (alle partijen) of orkest set (full score + partijen) zijn aangeschaft. Verder is het doel van de kopieën belangrijk. Op basis van de licentie mag de vereniging de aangeschafte originelen kopiëren om aantekeningen op te maken of om de originele partij te vergroten of te verkleinen, om beschadigde of zoekgeraakte partijen te vervangen en om een extra kopie te maken voor een enkel later bijgekomen lid. Tevens mogen de gemaakte kopieën alleen worden gebruikt door leden van de vereniging. De licentie geeft dus niet het recht om kopieën te maken voor andere personen. De gemaakte kopieën mogen tevens niet worden verhuurd, verkocht of op andere wijze openbaar worden gemaakt (bijvoorbeeld in programmaboekjes of door middel van projecties).

Ook de volgende handelingen worden niet gedekt door de Regeling Additioneel Kopiëren:

- digitaliseren (scannen en opslaan), verspreiden, verhuren of verkopen van (kopieën van) bladmuziek;
- openbaar maken van bladmuziek;
- kopiëren van geleende of gehuurde bladmuziek;
- bewerken, arrangeren of vertalen van bladmuziek (geen mandaat).

Valt het beoogde gebruik niet onder het mandaat dat FEMU van de muziekuitgeverijen heeft verkregen dan zal je rechtstreeks met de rechthebbenden iets moeten regelen. Wanneer je bijvoorbeeld songteksten en/of bladmuziek in een boek, of tijdschrift wilt publiceren moet je contact

opnemen met de muziekuitgeverij waarbij het gewenste werk is ondergebracht. Via de Titelcatalogus op de website van Buma Stemra kun je vaak de contactgegevens van de uitgeverij achterhalen. Hetzelfde geldt als de rechthebbenden op het werk dat je wilt kopiëren niet bij FEMU zijn aangesloten, bijvoorbeeld omdat de componist de bladmuziek in eigen beheer heeft uitgegeven. Een dergelijke componist heeft dan geen uitgever die door FEMU wordt vertegenwoordigd. In dat geval moet rechtstreeks aan de componist toestemming worden gevraagd voor het gebruik van zijn/haar bladmuziek.

Als het om handhaving van de aan haar toevertrouwde rechten gaat, geldt dat FEMU in principe openbare optredens mag bezoeken (zoals ieder ander). Maar er is in principe geen verplichting voor verenigingen om FEMU binnen te laten (behoudens de normale privaatrechtelijke handhavingsbevoegdheden via de rechter in geval van aanname van inbreuk). FEMU beschikt niet over (bijzondere) opsporingsbevoegdheden. Muziekverenigingen hebben ook geen wettelijke informatieverplichting jegens FEMU. In dit kader is het echter belangrijk om je te realiseren dat de Regeling Additioneel Kopiëren algemene voorwaarden omvat en een aantal bepalingen daarvan zijn strikter dan waartoe verenigingen op grond van de wet zijn verplicht. Er staat bijvoorbeeld in dat FEMU bevoegd is om optredens te bezoeken. Als je akkoord gaat met de (algemene voorwaarden van de) 'Regeling Additioneel Kopiëren' stem je in met deze bepaling en moet je FEMU dus wel binnenlaten.

Verder is FEMU niet bevoegd om boetes op te leggen. Maar zij kan wel schadevergoeding vorderen ter hoogte van 'daadwerkelijk' geleden schade indien sprake is van auteursrechtinbreuk. Dit kan soms door gebruikers van auteursrechtelijk beschermd werken die geen toestemming hebben verkregen aanvoelen als een boete. Meestal wordt de hoogte van de schadevergoeding gekoppeld aan de misgelopen licentievergoeding, dat wil zeggen het bedrag dat men aan FEMU zou hebben moeten betalen indien vooraf toestemming zou zijn gevraagd. Waarschijnlijk zal het schadevergoedingsbedrag het bedrag zijn dat betaald moet worden (al dan niet met een percentuele verhoging) indien men per geval toestemming zou hebben gevraagd (een doorlopende "collectieve" regeling bevat meestal lagere licentievergoedingen i.v.m. bepaalde kortingen).

© Maud van der Leeuw, 2017

In het bovenstaande wordt algemene en beknopte informatie verstrekt over een aantal onderwerpen. Het is niet de bedoeling om hiermee juridisch advies te geven voor concrete situaties. Hoewel veel zorg is besteed aan het opstellen van de tekst, aanvaardt KNMO geen aansprakelijkheid voor de inhoud ervan.